

Naši vzorniki v zgodovini.

4. Krištof Kolumb.

Komu ni še znano to slavno ime? Pač ga ni olikanega človeka, ki bi vsaj po nekoliko ne poznal Krištofa Kolumba. Ne bom vam torej na dolgo in široko opisoval njegovih trudov, njegovih uspešnih ali ne-uspešnih del; pokazati vam hočem le nekoliko sijajnih vrlin, ki se leskečejo v njegovem prekrasnem značaju.

Krištof Kolumb je zagledal luč sveta v Genovi l. 1435. Njegov oče je bil tkalec in kupčevalec z volno. Ni bil sicer imovit, vendar plemenitega rodu, grb njegove družine je imel na azurno-modri podlagi tri srebrne golobčke z geslom: *fides, spes, caritas*, t. j. vera, upanje, ljubezen. Zgodovina najstarejšega sina Krištofa dovolj kaže, da ta plemenita družina ni imela teh treh besedij le naslikanih na svojem grbu, marveč, da jih je imela globoko zapisane tudi v srcu in jih kazala tudi v življenju. Da, najlepša dota, ki jo je dobil od doma, katero je ves čas zvesto hranil in množil, s katero si ni pridobil le časne slave, marveč tudi večno srečo v nebesih, je bil ta trojni zaklad: vera, upanje, ljubezen. Ta trojni biser mu je bil talent, s katerim si je pridobil še veliko družih, menim: krščanskih čednostij, ki nam skupno v tako svitli luči kažejo njegov prelepi značaj.

Krištof Kolumb se torej najprej odlikuje po svoji trdnosti, živni veri. Brez pomisleka lahko rečem, da bi Kolumb nikdar ne bi dovršil svojega velikanskega dela, ko bi ne bil imel tako trdne podpore — sv. vere. Vera ga je pripravila do tega, da je pričel drzovito vožnjo čez nepoznano morje do nepoznanih dežel, vera mu je dajala moč, da na pretežavnem potovanju ni omagal; vera mu je dajala toliko poguma, da je mogel do konca vstrajati ob tolikih nasprotjih burnega morja, divjih Amerikancev in še najbolj olikanih Evropejcev nižjih in višjih. Kako težko mu je bilo dobiti potrebne podpore za tako podjetje! Kjer je potrkal, so ga milovaje in zasmehovaje odpravili. Ko bi bil Kolumb brezveren posvetnjak, bil bi vse popustil; a kot veren katoličan se zateče tje, kjer je ob njegovem času cvetela učenost in pobožnost — v samostan. V frančiškanskem samostanu dobi moža, ki se njegovemu veleumu ne posmehuje, marveč ga razumeva in mu daje pogum; pa ne le to, s svojim vplivom posreduje ta njegov prijatelj v rujavi halji, p. gvardijan Ivan Perez, na dvoru, da slednjič dobi potrebno podporo in pomorščakov. Jednako so mu pomagali tudi patri dominikani. In po kateri poti se je to posrečilo? Le tako, ker je razložil svoje odločno katoliške namene, da gre zato čez široko morje, da bi se mogla sv. vera širiti še po deželah, katere so bile še nepoznane, da bi zoper Turke se vojskoval še od druge strani in da bi denarjev dobil za nadaljevanje križarskih vojska ter bi tako iztrgal svete kraje krutim Turkom iz rok. Le taki sveti nameni so nagnili preblogo španjsko kraljico Izabelo, da je kralja in vplivne osebe pregovorila zanj, pa tudi sama žrtvovala, kolikor je bilo v njeni moči. In kakor je z

Bogom pričel, tako je tudi z Bogom nadaljeval. Predno stopi na ladijo, gre k spovedi in prejme sv. obhajilo, ter to zahteva tudi od svojih spremljevalcev; tudi na morju se ne sme nikdar opustiti molitev in sveto petje. In ko se je 12. oktobra zjutraj prikazala suha zemlja, z nekim svetim strahom in spoštovanjem stopi Kolumb na nova, toliko časa tako zaželena tla, pobožno poklekne, poljubi zemljo in s solznimi očmi moli zahvalnico Stvarniku in Gospodarju vesoljstva. In otok, ki ga je najprej našel, imenoval je San Salvador — Sveti Zveličar in pozneje je še mnogim drugim krajem dajal sveta imena. Vedno je ravnal v imenu božjem; posebno je skrbel za to, da so imeli duhovna pri sebi, da bi ne bili brez sv. maše. Kjerkoli se je stanovitneje utaboril, pozidal je hitro kapelico za službo božjo.

Po pravici toraj pišejo papež Leon XIII.: »Columbus noster est — Kolomb je naš!«

Le pri tako vernem možu je mogoče tudi tako trdno zaupanje, kakoršno strmé občudujemo pri Krištofu Kolumbu. Ko sem nekoč brał, da se mnogovrstno izraža želja, naj bi bil Krištof Kolomb prištet med svetnike, jel sem premišljevati, katera čednost se pri Kolumbu nekakšno najbolj odlikuje, da bi se smela imenovati heroična — junaška čednost? Zazdelo se mi je, da venec med Kolumbovimi čednostmi zasluži njegovo neupogljivo, neomahljivo zaupanje na Boga. Le pomislimo, kako huda poskušnja je bila za njegovo zaupanje ob premnogih prilikah, ko je bila ta čednost zanj tako silno težka, za človeške moči nemogoča! V kolikih zadregah je bil na svojem prvem potovanju, ko so se njegovi podložniki jeli vzdigovati zoper njega, ko so z vso silo tiščali na to, da naj se nazaj vrnejo, ko so ga celo hoteli umoriti in v vodo vreči! Toda njegov jekleni značaj se ni dal upogniti, zato ker je imel trdno podlago, ker se je vsikdar zanašal na previdnost božjo; junaško je zapovedoval le dalje, dalje, da je slednjič dosegel do svojega cilja.

Neki pregovor pravi: »Na morje naj gre, kdor ne zna moliti.« Ta pregovor utegne veljati navadnim ljudem, a velikemu Kolumbu ne velja. Pri njem je izjema, pri njem je ravno nasprotno res: ker je znal tako vrlo moliti, šel je na morje; ker je bil tako detinsko udan v voljo božjo, ker je popolnem zaupal v previdnost božjo, zato se ni kar nič bal pričeti ono neznano, nevarno morsko pot, po kateri dosihdob še ni nihče potoval.

Jednako moramo tudi vse njegove druge vspehe pripisovati njegovemu zaupanju na božje varstvo in nebeško pomoč. Da, velikan je Kolomb v svojem krščanskem upanju.

Velikan je pa tudi v svoji krščanski ljubezni do Boga in do bližnjega. Krščanska ljubezen se razodeva v spolnovanju zapovedij božjih. In te je Kolomb vsikdar vestno izpolnjeval, živeč v strahu božjem, kakor veli sv. Pavel: »Pravični iz vere živi.« Jeden njegovih najtemeljitejših biografov piše o njem: »Vera je prevevala pri Kolumbu vse njegove misli in dela ter pobožnost sije tudi iz najtajnejših in najnavadnejših ukrepov. Njega govorica je bila čista in skromna, prosta vsakoršne kletve, prisege in drugih nedostojnih izrazov. Vsa svoja velika dela je izvrševal v imenu presvete Trojice, in kadarkoli je nastopil morsko vožnjo, vselej je pristopil prej

k mizi Gospodovi. Cerkevne praznike je praznoval i v največjih divjinah. Nedelja mu je bila dan svetega miru, in ta dan ni odplul nikdar iz pristanišča, razun v skrajni sili.« — Tajnik sv. Karola Boromeja (Giovanni Botero) ki se je za Kolumbove dobe dalje časa mudil v Španiji, ga med drugim takole označi: »Kolumb je bil v jedi in pijači nenavadno zmeren, v obleki skromen, v pogovoru zgovoren in dostojen, v postu in molitvi, zlasti v molitvi brevirja je bolj enak redovniku kakor lajiku, največji sovražnik prisege in kletve, ničesar ni zapisal drugače nego s srčnim vzdihom: »Jesuscum Maria sit nobis in via, t. j. Jezus z Marijo bodi nam tovarišija!« Čislal je razne pobožnosti, a še prav posebno je gojil detinsko pobožnost in ljubezen do presv. device Marije. Mogočni nebeški Kraljici je še posebej izročil jedno izmej treh ladij in jo imenoval po njenem sv. imenu.

Kar čuditi se moramo, kako more človek v tako težavnih okoliščinah in tako raznovrstnih opravilih ohraniti tako blago srce, tako čist značaj. Bival je na ladijah in v daljnem tujem svetu po cela leta v družbi malovrednih ljudi, med pravim izvržkom človeštva; toda on se ni ponižal do njih podlosti, njegovega duha ni premagala silovitost drznih pomorščakov, temveč še tesnejše se je oklenil svojega Boga ter s svojim zgledom potegnil za seboj marsikako zgubljeno dušo.

Velikodušna je bila tudi njegova ljubezen do bližnjega; saj ravno to, da bi se nesrečno človeštvo v daljnih nepoznanih krajih povzdignilo do krščanske olike, da bi veliko duš rešil večne pogube, to je bil pač glavni nagib, da je pričel in tako slavno dovršil svojo nalogo. In če se more kaj očitati Kolumbu, je to, da je bil predober do družih, da je premalo poznal zlobnost ljudi ter jih premilo sodil, češ da so tako priprosti, tako pošteni kakor on sam; zato je bil tolikrat tako britko prevaran. Očitalo se mu je semtertja, da je preostro ravnal z divjimi Amerikanci; vendar če je bilo tu kaj napačnega, storil je iz nevednosti, ker jih ni vedel drugače krotiti, bila je to napaka uma, ne pregreha srca, — talenta za vladanje ni imel, a njegovo priprosto srce je vsikdar gorelo ljubezni do Boga in bližnjega.

Rekel sem, da poleg treh božjih čednostij se je Kolumb odlikoval tudi v družih dejanskih čednostih. Saj to tudi drugače biti ne more, kajti krščanstvo je že samo ob sebi tako, da kdor se odlikuje v jedni čednosti, že s tem izpolnuje več družih čednostij; tako tesno so združene vse krščanske čednosti, osobito s tremi božjimi čednostmi, katere so podlaga vsem drugim. To ste že lahko spredvideli iz tega, kar sem do zdaj povedal. Vendar moram še posebej opozoriti na dve čednosti: njegovo izgledno pridnost in mučeniško potrpežljivost.

Kolumb je bil neumorno priden iz mladih let do zadnjega vzdihljeja. »Že kot mali deček se je učil ne le branja in pisanja, marveč tudi risanja, slikanja, latinščine in aritmetike; imel je lepo pisavo in slikal je tako spretno, da bi si bil že s tem lahko služil svoj kruh. V svojem 14. letu je šel na vseučilišče v Pavijo, kjer se je učil gramatike, geometrije, astronomije, zemljepisje pa mu je bil najljubši predmet. Pri svojem sorodniku je našel mnogo zemljepisnih knjig in kart, katere je pridno, skoro bi rekli strastno

prebiral in premišljeval. In ravno take študije so ga napotile do velikanškega dejanja — odkritja Amerike. Zopet nov dokaz stare resnice, ki se ves čas ponavlja v zgodovini človeštva, da le s stalno pridnostjo se dá doseči kaj vspešnega, lenoba pa jih pogubi na tisoče, milijone.

Le še njegove mučeniške potrpežljivosti naj omenim. Ko je Krištof Kolumb v vsem vzor pravega katoličana, je to še posebej v svojem trpljenju in svoji blaženi smrti. Če le kateri zemljan, skušil je on — nehvaležnost sveta, uprav po vzgledu svojega vzornika Kristusa. Koliko je pretrpel naš slavni junak, še predno je odkril novi svet! Toda zavist tovarišev, katera mu je na poznejših voznjah zasledovala vsako stopinjo, bila je res peklenska! Po njegovem trudu so se vspeli ti ljudje, v zahvalo pa so ga hoteli dušno in telesno ugonobiti. Neverjetno je, koliko so rovali zoper njega Pinzon, Bobadila, Ovando i. dr. Bobadila, katerega je poslala nehvaležna španjska vlada kot preiskovalnega komisarja v Ameriko, dal je celo Kolumba ukovati v verige. — Nikdo si ni upal izvršiti tega strašnega čina, slednjič se je ponudil v to nesramen, nehvaležen kuhar, Espinoza, da je uklenil svojega gospoda, in Kolumb je mirno podal roke svojim izdajicam. Isti Bobadila je dal ukovati tudi brata njegova Jerneja in Diego ter jim prepovedal vsako medsebojno občevanje. Kako je to bolelo blagega moža, si lahko mislite; in vendar kako junaško krotko je prenašal! — Ko se je jeseni l. 1500 ukovan peljal v Evropo, hotel mu je kapitan razrešiti okove, a Kolumb je mirno odgovoril: »Ne, vladar mi je pismeno ukazal, naj se ukлонim temu, kar bo ukrenil Bobadila; v njegovem imenu mi je naložil verige, in jaz je hočem nositi dotlej, da njega visokost ukaže, naj mi jih zopet odvzemo. Potem pa jih bom hranil kot svetinje in spominke plačila za moje delovanje.« — In kar je sklenil, je izpolnil: te verige so visele vedno v njegovi sobici, in pred smrtjo je prosil, naj jih ž njim vred položé v njegov grob. In glejte — kako ganljivo, mož, ki je že toliko trpel od nehvaležnega sveta, si še sam prostovoljno trpljenje naklada, samega sebe zatajuje ter kot plemenit siromak umrje 15. maja 1506, oblečen v spokorno terciarsko oblačilo, katero je že itak navadno nosil od l. 1495.

Upam, da že iz tega kratkega opisa ste sprevideli, da Krištof Kolumb je bil res velik, vzoren katoličan. Slavijo ga po vesoljni zemlji učenjaki raznih strok: slavijo ga zgodovinarji in zemljepisci, slavijo ga prirodoslovci in zvezdoznanci ter sploh prijatelji slavnih in velikih mož v človeštva povestnici. — Mi pa pravimo s svetim Očetom Leonom XIII.: Kolumb je naš, Kolumb lje bil cel mož, ker je bil zvest katoličan, katoličan s celim srcem, s polno dušo! Da kot katoliški junak velikan stoji mej srednjim in novim časom, stoji mej starim in novim svetom! Bog dal, da bi njegov spomin ne stal zastonj v tej sredi, marveč da bi ga zvesto posnemali zlasti naši mladeniči, kateri imajo kdaj biti — naši možje!

